to, perkasoje rasta puodų šukių grublėtu paviršiumi ir geležinis peiliukas. Kapai datuojami VI - VIII a. ir skiriami žiemgaliams.

Jauniūnuose, beveik 500 m ilgio plote, besitęsiančiame į P nuo Mūšos ir Tautinio santakos palei buvusį senąjį Berlyno-Rygos kelią, vadinamą Vytauto keliu, spėjamoje 1236 m. Saulės mūšio vietoje, pagal prieštaringus vietinių gyventojų pasakojimus (užrašytus prieš žemės grąžinimą bei parko kūrimą ir po žemės grąžinimo), buvę rasta įvairių radinių. Tai IX-XII a. kirvis ir peilis, ietigalis, "kalavijas", balnakilpė, 3 pasagos ir kitokie geležiniai daiktai. Aukštumėlėje, kurioje įsikūrusi K.Aliulio sodyba, įvairiose vietose ištirtas 60 m^2 plotas ir su metalo detektoriais iššvalgytas spėjamo kapinyno (IP 1230/A) paviršius. Archeologinių radinių nerasta, išskyrus į V nuo gyvenamojo namo buvusiame tirtame plote rastas 3 neaiškaus laikotarpio lipdytų (?) puodų šukes. Jos gulėjo po 30-50 cm storio armeniu, priemolio, maišyto su pavieniais angliukais, sluoksnyje. Daugiau kaip 60 cm gylyje didesnėje dalyje tirtų plotų jau rinkosi gruntinis vanduo.

Po tyrimų spėtoje Jauniūnų kapinyno vietoje reikėtų leisti žemės ūkio darbus.

Eugenijus Jovaiša.

Dauglaukio kapinynas

1994 ir 1995 metais VPU Baltų proistorės katedra tęsė Dauglaukio plokštinio kapinyno (Tauragės r.) tyrinėjimus. Pastaraisiais metais tyrinėta R kapinyno dalis, plotuose Nr. XXIV ir XXV ištirti 254 m^2. 1994 m. tyrinėti kapai Nr. 106-117, o 1995 m. - kapai Nr. 118-128. Taigi per dvejus metus ištirti 23 nedegintų mirusiųjų kapai, kuriuose rasti 158 įvairios paskirties dirbiniai.

Mirusieji laidoti 0,40-1,15 m gylyje, aukštielninki, pailgose duobėse apvaliais galais. Kapų sampiluose, kaip tai įprasta Dauglaukio kapams, gausu angliukų. Kai kuriuose kapuose išliko ryškūs skobtinių karstų pėdsakai. Orientacijos pasaulio šalių atžvilgiu dominuoja Š ir P kryptys (Š -1, ŠR - 4, PR - 1, P -2, PV - 8, ŠV - 6 kapai). Lyties požiūriu didžiausiąją

dalį sudaro moterų kapai - 9, vienodai, po 4, vyrų ir vaikų kapai, o 6 kapuose palaidotų žmonių lytis nenustatyta. Chronologiniu požiūriu absoliučiąją palaidotųjų dalį reikia skirti vėlyvajai grupei - 220-260 AD. Tuo metu palaidoti 22 žmonės; vienas kapas ankstyvesnis - 150-220 AD ir priklauso pagrindinei Dauglaukio kapų chronologinei grupei.

Įspūdingiausi 1994 metų atradimai yra moters kapas Nr. 110 ir vyro kapas Nr. 111.

Kape Nr. 110 palaidota mirusioji buvo kilusi iš labai turtingos ir, matyt, valdančiosios Dauglaukio visuomenės dalies. Gentinės diduomenės atstovė buvo palaidota aukštielninka, abi rankas sudėjus ant krūtinės, labai plačioje, gausiai medžio angliukų pripildytoje kapo duobėje. Atrodo, kad ją laidojant, iš apeiginio alkavietės laužo imtos anglys ir barstomos užpilant kapą. Kapo sampile rasta smulkių keramikos likučių - gal paprotys reikalavo daužyti puodus, kuriuose buvo laikomas maistas, o gal daužydavo miniatiūrinius puodelius, kuriuose degė apeiginė ugnis? Tai labiau įtikėtina, nes tie keramikos fragmentai ypatingai mažyčiai.

Nors karsto liekanų nepastebėta, tačiau rasta daug organinės medžiagos. Matyt, mirusioji buvo įsupta į laidojimui skirtą maršką, susegtą geležiniu lazdeliniu smeigtuku.

Moters kape rastas darbo įrankis - geležinė yla, galvos, kaklo, krūtinės ir rankos papuošalų.

Plaukams prilaikyti buvo skirtas papuošalas, sudarytas iš medžiaginės juostos, kurios pakraščiuose suverta 19 žalvarinių įvijų. Jos savo ruožtu sudarytos iš žalvarinių žiedelių. Pakaušio srityje prie juostos prijungta iš gintaro karolių ir žalvario įvijų sudaryta "uodega", pabaigta stambiu dvigubo nupjauto kūgio formos gintaro karoliu.

Mirusiosios kaklui papuošti buvo skirti 3 dirbiniai. Pirmiausiai jai buvo uždėtas žalvarinių žiedelių vėrinys. Nugaros pusėje jis vienos eilės, o krūtinės pusėje išskirtas į tris žalvarinių žiedelių eiles. Ant šio vėrinio buvo dedama žalvarinė kūginė antkaklė su pakabučiais. Tai ypatingo grožio ir retumo įkapė baltiškuose kapuose. Tokio tipo antkaklių Dauglaukio moterų kapuose rastos penkios: viena antkaklė iš kapo Nr. 13, viena - iš kapo Nr.25, dvi - iš kapo Nr.39 ir viena - iš aptariamo kapo. Tad Dauglaukio kūginių antkaklių su pakabučiais kolekcija yra unikali mūsų archeologijoje. Tretysis ir paskutinis kaklo papuošalas buvo žalvarinė antkaklė kūginiais

galais, tačiau jau be pakabučių.

Rūbui susegti gentainiai panaudojo vadinamąją krūtinės juostą. Ją sudarė iš dviejų apskritų kiauraraščių smeigtukų, prie kurių prijungė du kiauraraščius pakabučius. Juos tarpusavyje sujungė penkiomis žalvarinių žiedelių juostų eilėmis.

Rankos buvo dabintos dešimčia žalvarinių apyrankių - po penkias ant kiekvienos rankos. Jos visos juostinės, vadinamojo pusapvalio pjūvio.

Ypatingą susidomėjimą kelia rastasis žalvarinis žiedas. Tai penkių apskritimų kombinacija, kuri sudaro kryžiaus pavidalą. Nekyla abejonių, kad šis žiedas nėra tik žiedas. Tai - valdžios ženklas (regalija).

Keletas žodžių apie ornamentiką. Didele dalimi ji susijusi su dangaus šviesuliais - saule (apskritimai, taškučiai) ir mėnuliu (pusmėnulio formos pakabučiai). Esama ir geometrinio motyvo - tai rombo pavidalo išpjovimai, sudarantys kiauraraštį raštą, skersiniai brūkšneliai ir t.t.

Kiekvienas atskiras šio kapo radinys yra savitas, subtilus juvelyro darbas. Visuma jų - nepakartojamo grožio reginys, žadinantis mintis apie gamtos ir žmogaus harmoniją.

Tyrinėjant vyro kapą Nr.111, osteologinės medžiagos fragmentų pavyko rasti tik kaukolės srityje. Duomenų apie kario kūno pozą neturime. Tai pirmasis šiame kapinyne kapas, kuriame taip ryškiai atsiskleidė skobtinis, iš vidaus išdegintas karstas. Kai buvo pastebėta kapo duobė, ji kėlė daug minčių. Jos ilgis, plotis buvo nebūdingi net ir Dauglaukio kapinynui. Gal žirgas su žmogumi, gal dvigubas kapas? Ne - vienas. Ir skirtas jis buvo "turtingiausiajam" Dauglaukio visuomenės vyrui. Jį pomirtinėn kelionėn lydėjo dvylika įkapių.

Didesnę daugumą sudarė ginklai: skydas, trys geležiniai įmoviniai ietigaliai, kovos peilis ir kovos kirvis.

Skydai buvo rasti penkiuose Dauglaukio kapuose. Bet šis skydas skiriasi nuo kitų - pirmą kartą teko regėti medines skydo dalis. Geležinio antskydžio forma jau žinoma iš anksčiau. Tai suploto pusrutulio formos antskydis. Medinio skydo pakraščiai buvo apkaustyti geležinėmis rombo formos plokštelėmis, kurių centrai puošti pusrutulio formos sfera - panašiai kaip dėželinėse antkaklėse. Šiame kape Nr.111 pirmą kartą vyrą puošė net dviejomis antkaklėmis. Abi jos žalvarinės - dėželinė ir su plokštele bei kabliuku. Krūtinei puošti buvo skirta žalvarinė žieduotoji segė.

Iš 1995 metais tyrinėtų kapų išskirtini vyrų kapai Nr.119 ir 127 bei moters kapas Nr. 124. Vyro kape Nr. 119 buvo 15 įkapių. Čia, be antskydžio, peilio, ietigalio, kirvio ir papuošalų, rastas žalvarinis ornamentuotas pincetas. Vyro kape Nr. 127 rastas bronzinis Romos imperatoriaus Gordiano III (238-244 AD) sestercijus, kuris reikšmingas R kapinyno dalies kapų žiedo datavimui. Moters kape Nr. 124 buvo 11 įkapių, iš kurių paminėtinas galvos papuošalas, primenantis rastąjį moters kape Nr. 110.

Gytis Grižas, Vygandas Juodagalvis

Kapinynas ir gyvenvietė prie Zapsės upės

1994 ir 1995 m. LNM archeologinė ekspedicija, tyrinėdama Zapsės upės neolito gyvenvietę V, aptiko keliolika objektų, palaidojimų, duobių, akmenų krūsnių, skiriamų geležies amžiui. Vienas degintinis IV-V a. kapas buvo aptiktas ir ištirtas 1992 m. (žr. ATL 1992 ir 1993 metais.V., 1994. P.152-153).

Kapas Nr.2 buvo aptiktas neolitinės gyvenvietės Š dalyje. 2,1 m ilgio ir 40 cm pločio stačiakampio suapvalintais kampais formos duobės kontūrai išryškėjo įžemyje - balkšvame smulkiagrūdžiame smėlyje. Kapo duobė buvo 12-15 cm gylio, orientuota tiksliai Š-P kryptimi. Virš kapo buvo aptikti trys stambūs akmenys, padėti prie mirusiojo galvos ir kojų. Palaidojimas griautinis, tačiau beveik visi kaulai sunykę - išlikę tik dantys, buvę, juos tyrinėjusio R.Jankausko nuomone, 7-8 metų vaiko. Kapo duobėje aptikta geležinė profiliuota segė, D formos sagtelės fragmentas, stiklinis baltas karolis, metalinė plokštelė ir keletas keramikos šukelių.

Kapas Nr.3 buvo aptiktas 2,5 m į PV nuo kapo Nr.2. 2,1 m ilgio ir 40 cm pločio, 15 cm gylio stačiakampio suapvalintais kampais formos duobės kontūrai išryškėjo jau gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje. Kapas buvo orientuotas Š-P kryptimi, keliais laipsniais nukrypęs į R pusę. Palaidojimas griautinis, tačiau taip pat labai sunykęs - Š duobės dalyje išliko du kaukolės fragmentai. Kapo duobėje aptikti 3 spalvoto stiklo karoliukai, geležinė sagtelė. Dar vienas melsvo stiklo karoliukas buvo surastas už kapo ribų.